

Søndre Langvassbrenna i Jevnaker, Oppland – naturverdier og naturtypelokaliteter

Tom Hellig Hofton

BioFokus-notat 2012-28

BIO
FOKUS

Ekstrakt

Tom H. Hofton (BioFokus) gjennomførte 13.10.2012 en kort undersøkelse av skogen på Søndre Langvassbrenna i Jevnaker kommune, Oppland mht. naturverdier og biologisk mangfold.

Området på ca 488 daa har samlet sett viktige naturverdier knyttet til både gammel gran-naturskog med et relativt rikt artsmangfold av vedlevende sopp, og til brannpåvirket furuskog med gamle trær og lokalt ganske god kontinuitet i død ved av furu. Det ble påvist 14 rødlistearter (1 EN, 1 VU, 12 NT).

Søndre Langvassbrenna vurderes isolert som ** (regionalt verdifullt), men det vil forsterke hele Langvassbrenna som et tilnærmet ***-område.

Nøkkelord

Oppland
Jevnaker
Nordmarka
Naturskog
Naturtyper
Rødlistearter

Omslagsbilde

Fra nordsiden av Søndre Langvassbrenna mot Langvann.
Foto: Tom H. Hofton

ISSN: 1893-2851

ISBN: 978-82-8209-232-6

BioFokus-notat 2012-28

Tittel

Søndre Langvassbrenna i Jevnaker, Oppland –
naturverdier og naturtypelokaliteter

Forfattere

Tom Helli Hofton

Dato

2. november 2012

Antall sider

10 sider

Refereres som

Hofton, T. H. 2012. Søndre Langvassbrenna i Jevnaker, Oppland – naturverdier og naturtypelokaliteter. BioFokus-notat 2012-28. ISBN 978-82-8209-232-6. Stiftelsen BioFokus. Oslo

Publiseringstype

Digitalt dokument (Pdf). Som digitalt dokument inneholder dette notatet "levende" linker.

Oppdragsgiver

Kartlagt på eget initiativ

Tilgjengelighet

Dokumentet er offentlig tilgjengelig.
Andre BioFokus rapporter og notater kan lastes ned fra:
<http://lager.biofokus.no/web/Litteratur.htm>

BioFokus: Gaustadallèen 21, 0349 OSLO
E-post: post@biofokus.no Web: www.biofokus.no

Søndre Langvassbrenna i Jevnaker, Oppland – naturverdier og naturtypelokaliteter

Innhold

KART	3
GENERELL OMRÅDEBESKRIVELSE	4
NATURTYPELOKALITETER / KJERNEOMRÅDER	5
1.1 SØNDRE LANGVASSBRENNEN Ø	5
1.2 SØNDRE LANGVASSBRENNEN SØ	6
ARTSLISTE INTERESSANTE ARTER	8
NATURVERDIER, VURDERING	9
KILDER	10

Kart

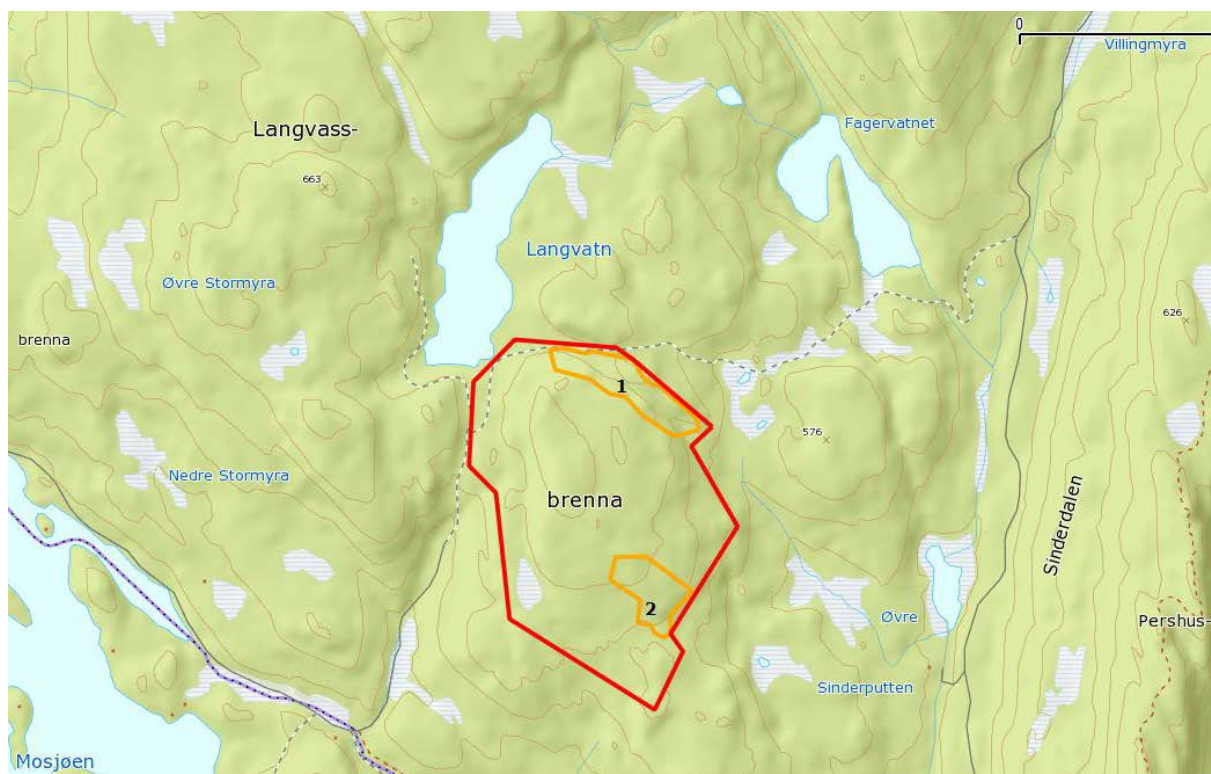

Fig. 1. Grov avgrensning av området. Mot nord grenser området til større gammelskogsarealer.

Fig. 2. Fra nordsiden av Søndre Langvassbrenna mot Langvann. Foto: Tom H. Hofton 2012

Generell områdebeskrivelse

Areal: grovt avgrenset 488 daa.

Det aktuelle området ligger sørøst for Langvatn, og består av den brede åsryggen Søndre Langvassbrenna, som faller slakt ut mot sørvest, sør og sørøst, mens det på nordøstsiden skjærer inn en skarp sprekkedal fra sørøst over til Langvatnet. Området avgrenses mot store ungskogsfelt mot nordøst, øst, sør og sørvest, mens det mot nordvest (Langvatn) henger sammen med et større gammelskogsområde rundt og nord for Langvatn som også har store naturverdier.

Store deler av selve den slake og åpne åsryggen og de slake sørvendte hellingene dekkes furuskog i veksling med små fattigmyrer. Furuskogen på ryggene og nede i de litt solvendte hellingene er mest av bærlyngtype, på slakere mark mest røsslyng-blokkébærskog. Furumyrskog er vanlig på og i kanten av småmyrene. Nede i hellingene og også en del steder oppe på platået er det barblandingsskog med større eller mindre innslag av gran i furuskogen.

Ren granskog inntar mindre partier i sør- og vesthellingene av åsen, og hele sprekkedalen og tilhørende hellinger i nordøst. I sprekkedalen er det humid blåbærgranskog og små innslag av småbregne- og storbregnegranskog, mens granskogen ellers mest er av en noe tørrere blåbærtype. Fattig gransumpskog inngår hyppig i myrkanter og dalbunner, men dekker samlet sett bare små arealer.

Hele åsen er gammelskog uten nyere inngrep. Furuskogen oppe på åsen er gjerne noe glissen, og bestokket av ikke spesielt høye trær, men denne erstattes nede i hellingene av mer sluttet og høyreist skog. Furuskogen er relativt gammel, med god aldersspredning og jevnt-spredt innslag av temmelig gamle trær. Mange steder utgjør spredtstående, tydelig gamle furutrær med flat krone, grov bark og enkelte også med brannlyrer et karakteristisk innslag. Stedvis er det større konsentrasjoner av slike trær, bl.a. i kjerneområde 2 i sørøst. Død ved av furu i form av gammel gadd, høgstubber og læger finnes stort sett bare spredt og sparsomt, men på mindre partier er konsentrasjonene av slike elementer høyere, særlig i kjerne 2 som utmerker seg ved å ha ganske god kontinuitet i død furu inkludert en del eldgammel, forkullet ved. Det er for øvrig ganske mye brannspor i furuskogen, som tydelig viser at området har vært brannutsatt for lenge siden.

Granskogen i hellingen på sør-, vest- og nordsiden av åsen er stort sett ganske ordinær eldre skog i aldersfase, flersjiktet, med trær av moderat alder og dimensjoner, og med lite død ved de fleste steder. Granskogen i sprekkedalen på nordøstsiden skiller seg derimot ut, her er det gammel naturskog med gamle og dels grove trær, og rikelig med død ved (men gamle råtne stokker er underrepresentert og vitner om gammel plukkhogstpåvirkning langt tilbake i tid).

Naturtypelokaliteter / kjerneområder

1.1 Søndre Langvassbrenna NØ

Referansedata

Kommune:	Jevnaker	Verdi:	A
UTM (sentral):	32V 58215 667408	Naturtype:	Gammel barskog
Areal:	35,1 daa.	Utforming:	Gammel granskog
Dato feltreg.:	13.10.2012	Høydelag:	575-615 moh.
Registrant:	Tom H. Hofton	Veg.sone:	MB

Områdebeskrivelse

Innledning: Undersøkt av Tom H. Hofton (BioFokus) 13.10.2012.

Beliggenhet, naturgrunnlag: Lokaliteten ligger i søndre del av Langvassbrenna-området, nærmere bestemt sørøst for Langvatn, og består av en sørøstgående trang sprekkedal/kløft med tilhørende bratthellinger på begge sider. Lokaliteten avgrenses mot dels ungskog på nordsiden, ei relativt fersk lita hogstflate i nordvest, mer ordinær og dødvedfattig blåbærgranskog i vest-sørvest, og tørrere barblandingsskog i sør. Berggrunnen er syenitt/kvartssyenitt (NGU 2012), og området ligger i mellomboreal vegetasjonssone.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Dalen dekkes av humid granskog, hovedsakelig av blåbærtype, med mindre innslag av fattig gransumpskog i bunnen og fragmenter av småbregne- og storbregneskog i hellingen på sørsiden. Løvtreinnslaget er beskjedent, med litt bjørk og så vidt rogn. Skogen er i sin helhet gammel naturskog, med god aldersspredning og sjiktning og godt innslag av temmelig gamle og grove trær, inkludert enkelte meget kraftige opptil ca 90-100 dm dbh. Biologisk svært gammel gran synes imidlertid å mangle. Det er rikelig med læger, dels i grove dimensjoner, og god spredning på nedbrytningsstadier, men gamle råtne stokker er klart underrepresentert og viser at området har vært utsatt for plukkhogst langt tilbake i tid. På toppen av hellinga på sørsiden inngår enkelte grove og gamle furu og også et par grove furugadd.

Artsmangfold: Typiske gran-naturskogsarter av lav og vedboende sopp opptrer i til dels gode forekomster. Biomangfoldmessig er vedsopp mest interessante artsgruppe, og et bra knippe av signal- og rødlistearter ble påvist: lappkjuke (*Amylocystis lapponica*), gul snyltekjuke (*Antrodia citrinella*), duftskinn (*Cystostereum murrayi*), rosenkjuke (*Fomitopsis rosea*) (sjelden i Nordmarka), rynkeskinn (*Phlebia centrifuga*), granrustkjuke (*Phellinus ferrugineofuscus*), svartsoneskjuke (*P. nigrolimitatus*), praktbarksopp (*Veluticeps abietina*), og på stammen av gamle trær og gadd gammelgranskål (*Pseudographis pinicola*). Lavfloraen er mindre interessant, men det er mye skjegglav i trærne med bl.a. mye gubbeskjegg (*Alectoria sarmentosa*), mer sparsomt strikeskjegg (*Bryoria nadvornikiana*), noe gammelgranlav (*Lecanactis abietina*) på granstammer og sparsomt kort trollskjegg (*Bryoria bicolor*) og randkvistlav (*Hypogymnia vittata*) på berg. Lungenever (*Lobaria pulmonaria*) og skrubbenever (*L. scrobiculata*) ble sett på ei enslig gammel rogn. På berg vokser den suboseaniske mosen småstylte (*Bazzania tricrenata*), som viser på humid lokalklima.

Bruk, tilstand og påvirkning: Gammelskog uten nyere inngrep, men noe kanteffekter (vindfall og uttørking) fra hogstflate i vest og ungskog/skiløypetrasé på nordsiden.

Verdivurdering: Lokaliteten har betydelige naturverdier i kraft av å være gammel gran-naturskog med mye død ved og stabilt høy luftfuktighet, og med et relativt rikt arts mangfold knyttet til naturtypen (inkl. 1 EN, 1 VU og 8 NT-arter). Skogstrukturen tilsier helst (sterk) B-verdi, men funn av EN-art trekker opp til A (svært viktig).

Forvaltning: Fri utvikling (ingen inngrep) er nødvendig for ivaretagelse av naturverdiene.

Fig. 1, 2. Gammel granskog i lokalitet 1 Søndre Langvassbrenna NØ. Foto: Tom H. Hofton 2012.

1.2 Søndre Langvassbrenna SØ

Referansedata

Kommune:	Jevnaker	Verdi:	B
UTM (sentral):	32V 58221 667352	Naturtype:	Gammel barskog
Areal:	25,7 daa.	Utforming:	Gammel furuskog
Dato feltreg.:	13.10.2012	Høydelag:	575-610 moh.
Registrant:	Tom H. Hofton	Veg.sone:	MB

Områdebeskrivelse

Innledning: Undersøkt av Tom H. Hofton (BioFokus) 13.10.2012.

Beliggenhet, naturgrunnlag: Lokaliteten ligger lengst sør i Langvassbrenna-området, nærmere bestemt i sørøsthellingen av Søndre Langvassbrenna i retning Sinderbrenna, og består av en slak sørvendt helling diffust avgrenset av gammel barblandingsskog med lavere tetthet av nøkkelelementer omkring. Berggrunnen er syenitt/kvartssyenitt (NGU 2012), og området ligger i mellomboreal vegetasjonssone.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Som i store deler av sørhellingene av Søndre Langvassbrenna dekkes lokaliteten av relativt tørr bærlyng- og dels blåbær-barblandingsskog med furu og gran. Grunne fuktsøkk ned mot ei lita myr har noe gran- og furu-sumpskog. Barblandingsskogen bestokkes av et oversjikt av grovvokst, tydelig gammel furu og et under- og mellomsjikt av gran. Mange av furuene er tydelig gamle, med vridde stammer, grov bark, grove tørrgreiner og flat krone, og flere har også tydelige gamle brannlyrer. Det er også innslag av nokså gammel gran, men grana er gjennomgående av mer beskjedne dimensjoner og alder enn furu. Området utmerker seg ved å ha en del død ved av furu, både stående og (mest) liggende, og med god spredning på nedbrytningsstadier. Gamle gadd og grove høgstubber med mye brannspor er ganske vanlige. Av læger finnes både grove, nyere og middels nedbrutte læger, og eldgamle råtne læger-rester delvis nedsunket i bakken (med mye forkullet ved etter brann). Såpass god kontinuitet i død furu er knapt kjent noe annet sted i

Nordmarka/Krokskogen. Det er også noe død ved av gran, men kontinuiteten i granlæger er liten.

Artsmangfold: Stikkprøveundersøkelser av furulægrene avdekket flere funn av interessante furu-naturskogsarter av vedsopp: oransjekjuke (*Hapalopilus aurantiacus*), spindelkjuke (*Byssoporia mollicula=terrestris*), furuplett (*Chaetodermella luna*), dessuten svartsoneskjuke (*Phellinus nigrolimitatus*) på furulåg. Grundigere undersøkelser vil sikkert kunne avdekke flere interessante vedsopp. På gammel furu-høgstubbe vokste blanknål (*Calicium denigratum*). Foruten svartsoneskjuke er de nevnte artene meget sjeldne eller ikke tidligere påvist i Nordmarka/Krokskogen-distriktet. Gubbeskjegg (*Alectoria sarmentosa*) finnes sparsomt på grangreiner og på stammen av furutrærne.

Bruk, tilstand og påvirkning: Gammelskog uten nyere inngrep.

Verdivurdering: Lokaliteten har høye naturverdier knyttet til gammel furu-naturskog med gamle grove trær og død ved, ikke minst har området svært spesielle kvaliteter til å være Marka/Krokskogen mht. kontinuitet i død furu. Som store deler av Søndre Langvassbrenna har området også interessant skoghistorie, med brannspor på både levende trær og død ved. Lokaliteten vurderes som viktig (verdi B), på grensa mot A.

Forvaltning: Fri utvikling (ingen inngrep) er nødvendig for ivaretagelse av naturverdiene, men kontrollert brann (skjøtselsbrann) i tillegg vil være gunstig.

Fig. 4. Gammel furuskog i sørhellingen av Søndre Langvassbrenna. Foto: Tom H. Hofton 2012.

Artsliste interessante arter

Tabell 1. Rødlistearter og signalarter kjent fra Søndre Langvassbrenna.

Artsgruppe	Vitenskapelig navn	Norsk navn	Rødliste	Forekomst		
				1	2	Utenf. K
Vedlevende sopp	<i>Amylocystis lapponica</i>	Lappkjuke	EN	1		
	<i>Antrodiella citrinella</i>	Gul snyltekjuke	VU	1		
	<i>Byssoporia mollicula (=terrestris)</i>	Spindelkjuke	NT		X	
	<i>Chaetodermella luna</i>	Furuplett	NT		X	
	<i>Cystostereum murrayi</i>	Duftskinn	NT	X		X
	<i>Fomitopsis rosea</i>	Rosenkjuke	NT	X		
	<i>Hapalopilus aurantiacus</i>	Oransjekjuke	NT		X	
	<i>Phellinus ferrugineofuscus</i>	Granrustkjuke		X		X
	<i>Phellinus nigrolimitatus</i>	Svartsonekjuke	NT	X	X	X
	<i>Phlebia centrifuga</i>	Rynkeskinn	NT	X		
	<i>Pseudographis pinicola</i>	Gammelgranskål	NT	X		
	<i>Veluticeps abietina</i>	Praktbarksopp		X		
Busk- og bladlav	<i>Alectoria sarmentosa</i>	Gubbeskjegg	NT	X	X	X
	<i>Bryoria bicolor</i>	Kort trollskjegg	NT	X		
	<i>Bryoria nadvornikiana</i>	Sprikskjegg	NT	X		
	<i>Hypogymnia vittata</i>	Randkvistlav		X		
	<i>Lobaria pulmonaria</i>	Lungenever		X		
	<i>Lobaria scrobiculata</i>	Skrubbenever		X		
Skorpelav	<i>Calicium denigratum</i>	Blanknål	NT		X	
	<i>Lecanactis abietina</i>	Gammelgranlav		X		
Moser	<i>Bazzania tricenata</i>	Småstylte		X		
Fugl	<i>Picoides tridactylus</i>	Tretåspett		X	X	X

Fig. 5. III. foto, lappkjuke (*Amylocystis lapponica*) fra Spålen-Katnosa NR. Foto: Tom H. Hofton 2012.

Naturverdier, vurdering

Søndre Langvassbrenna har klare og viktige naturverdier. Det utgjør en godt arrondert åskalott helt dekket av gammelskog. Mye av skogen på åsen er "vanlig" eldre naturskog preget av gammel plukkhogst og fattig på nøkkelementer.

Imidlertid utmerker sørhellingen seg ved å ha ganske god tetthet av gammel furu, og her er også noe død furu som er sjelden i Nordmarka/Krokskogen. Grov gammel levende og død furu med brannlyrer og forkullet ved utgjør interessante skoghistoriske "arkiv". Kjerneområdet sørøst på åsen har kvaliteter knyttet til gammel furu-naturskog som er meget sjeldne i Nordmarka/Krokskogen, ved å ha god tetthet av grov gammel levende furu og særlig ved å ha ganske god kontinuitet i død ved av furu. Her ble også påvist flere typiske furu-naturskogsarter som er meget sjeldne i Nordmarka. I Sweco sin kartlegging av 32 foreslåtte verneområder i Nordmarka (Løset et al. 2011, Langvasbrenna kartlagt i 2011 av Frode Løset) er også furuskogen på Nordre Langvassbrenna beskrevet som gammel med stedvis grove dimensjoner, brannlyrer og en god del stor gadd (s. 374). Beskrivelsen i vurderingskapitlet på s. 376 "*Furuskogen er trolig mange steder urskogs nær...*" er det imidlertid vanskelig å være enig i, urskogs nær furuskog i den betydningen begrepet har fått anvendelse (skog med stor andel svært gamle trær og mye gadd og læger i alle nedbrytningsstadier) finnes ikke i Nordmarka-Romeriksåsene-distriktet, selv om furuskogen på Langvassbrenna antakelig er det nærmeste en kommer slik skog her.

Granskogen i sprekkedalen på nordøstsiden markerer seg ved å ha betydelige naturverdier knyttet til gammel, fuktig gran-naturskog, med tilhørende interessante artsmangfold av vedboende sopp, inkludert EN-arten lappkjuke som er en nasjonal ansvarsart for Nordmarka/Krokskogen. Dette er den nordvestligste kjente forekomsten av arten i Nordmarka. Løset et al. (2011) har avgrenset et større kjerneområde nord for Langvann (Styggedalen, verdi A), men har ikke fanget opp kjerneområdet sørøst for Langvann.

Langvassbrenna samlet vurderes av Løset et al. (2011) som ** (regionalt verdifullt) (areal 3191 daa, det aller meste av Søndre Langvassbrenna inkludert, selv om avgrensning er en tanke ulik ifht. det som ble funnet i 2012). Isolert sett vurderes det 488 daa store Søndre Langvassbrenna som regionalt verdifullt (**). Det er imidlertid økologisk sett mest relevant å se på hele Langvassbrenna som ett sammenhengende verdifullt område, selv om begge de to delområdene har høye naturverdier hver for seg. Ut fra kvalitetene i de to granskogskjerneområdene (begge med verdi A), den gamle furuskogen (usedvanlig gammel til å være Nordmarka-Krokskogen), og områdets samlede areal og avgrensning, vurderes Langvassbrenna samlet å ligge nærmere verdi *** (nasjonalt verdifullt) enn ** (regionalt verdifullt).

Kilder

Artskart 2012. Artsdatabanken & GBIF Norge, internett.
<http://artskart.artsdatabanken.no/>

Løset, F., Finne, M. & Heimstad, R. 2011. Kartlegging av friluft- og naturverdier i 32 utvalgte områder i Osloområdet. SWECO-rapport 1-2012: 370-383.

NGU 2012. Berggrunnskart på nett, Norges Geologiske Undersøkelse.
<http://geo.ngu.no/kart/berggrunn/>

BioFokus er en ideell stiftelse som skal tilrettelegge informasjon om biologisk mangfold for beslutningstakere, samt formidle kunnskap innen fagfeltet bevaringsbiologi. BioFokus ønsker å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av norsk natur.

En kunnskapsbasert forvaltning forutsetter god dokumentasjon av de arealene som skal forvaltes. BioFokus legger derfor stor vekt på feltarbeid for å sikre oppdaterte og relevante data om botanikk, zoologi, økologi, samt avgrensning og verdisetting av områder.

Høy kompetanse er en forutsetning for å kunne registrere og presentere biologisk mangfold-data på en god måte. BioFokus sine medarbeidere er derfor godt skolert innenfor en rekke artsgrupper og har en bred økologisk forståelse for de ulike naturtypene som de arbeider med, det være seg skog, kulturlandskap eller ferskvann. Digitale verktøy som databaser, GIS og bilde-behandling er viktige redskaper i vårt arbeid for å anskueliggjøre naturverdier på en best mulig måte.

Stiftelsen utgir to digitale rapportserier som heter BioFokus-rapport og BioFokus notat,
<http://biolitt.biofokus.no/rapporter/rapport.htm>
<http://biolitt.biofokus.no/rapporter/notat.htm>